Forklaringer

Ukom

NÅR RUSEN DEFINERER HELSEHJELPEN

Forklaringer

Publisert 23. juni 2026

ISBN 978-82-8465-048-7

Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)

LAR er et tverrfaglig behandlingstilbud for personer med opioid avhengighet, der medikamentell behandling kombineres med rehabiliterende tiltak. Legemiddelassistert rehabilitering - LAR er et tverrfaglig behandlingstilbud til personer med opioidavhengighet, der medikamentell behandling kombineres med rehabiliterende tiltak. LAR er en del av Tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) i spesialisthelsetjenesten. Du kan bli henvist til LAR fra fastlegen, fra psykolog, fra helse- og sosialtjenesten i kommunen, eller fra annen del av spesialisthelsetjenesten. Formålet er redusert rusmiddelbruk, forebygging av overdoser og økt livskvalitet. Formålet med LAR er å redusere rusmiddelbruk, forebygge overdosedødsfall og forbedre livskvaliteten for pasientene (22).

LAR ble innført i 1998 som et nasjonalt behandlingstilbud. Da var det en aldersgrense på 25 år, og et krav om 10 års historikk med opioidavhengighet for å kvalifisere for behandlingen (57). Pasientene skulle i tillegg helst ha prøvd medikamentfrie tilbud. Resultatene av annen behandling før LAR var gjerne lange døgnopphold, men med betydelig fare for tilbakefall, og ellers dårlig resultat (57). Ved innføringen var LAR i stor grad innrettet som et tilbud for personer med langvarig og alvorlig opioidavhengighet, og kriteriene reflekterte en siste utvei-tenkning. Krav om høy alder, lang ruskarriere og at pasientene helst skulle ha forsøkt medikamentfrie tiltak bidro til at terskelen for å få LAR i starten var høy (57).

LAR har bidratt til økt livskvalitet og redusert dødelighet for mange rusmiddelavhengige, men både forskning og brukererfaringer viser at det fortsatt finnes betydelige utfordringer knyttet til tilgjengelighet, kvalitet og koordinering av tjenestene (58). Det er anslått at om lag 70–80 prosent av målgruppen mottar LAR-behandling (59).

Det er spesialisthelsetjenesten som har ansvaret for LAR-behandlingen. I dette ligger blant annet vurdering av opioidavhengighetssyndrom, riktig dose medikamenter og hente- og utleveringsordninger. Har pasienten rett på kommunale helse- og omsorgstjenester, får noen pasienter ved behov levert medisiner av hjemmetjenesten i kommunen. Det er ellers spesialisthelsetjenesten som har både det økonomiske og praktiske ansvaret for utlevering til LAR-pasienter. Om pasienten skal hente medikamentet på apoteket, skjer det gjennom avtaler mellom spesialisthelsetjenesten og apotekene (60).

FACT – samhandlingsmodell

FACT er etablert for å redusere fragmenterte og lite koordinerte tjenester for personer med alvorlige og sammensatte psykiske lidelser, gjennom forpliktende samarbeid mellom kommune og spesialisthelsetjenesten.

Hovedfunn fra evalueringer:

- FACT bidrar til mer helhetlig og tilgjengelig oppfølging for målgruppen.
- Andelen brukere som blir innlagt i psykisk helsevern er lavere etter inntak i FACT, mens totalt antall innleggelser er uendret.
- En mindre andel av innleggelsene skjer med tvang, og både totalt antall oppholdsdøgn og oppholdsdøgn med tvang er redusert.

Erfaringer fra brukere og pårørende:

- Brukerne uttrykker høy tilfredshet, særlig med tverrfaglig samarbeid, oppsøkende arbeid og relasjonen til teamet.
- Informasjon og medvirkning knyttet til medikamentell behandling og journalinnsyn pekes på som forbedringsområder.
- Pårørende opplever bedre tilgjengelighet, kontinuitet og økt trygghet, men etterlyser tydeligere informasjon om teamets rolle, mer støtte i pårørenderollen og bedre samordning i krisesituasjoner.

Erfaringer fra ansatte:

- Ansatte beskriver FACT som et strukturert og målrettet tilbud, med styrker knyttet til fleksibilitet, tilgjengelighet og tverrfaglig teamarbeid.
- Samhandling i det todelte tjenestesystemet beskrives som tidkrevende, blant annet på grunn av ulike lovverk, journalsystemer og kommunikasjonsløsninger (65)

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924